

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-724/19 - 1

Sprawa C-724/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

1 października 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Specializiran nakazatelen syd (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

24 września 2019 r.

Druga strona postępowania:

Specializirana prokuratura

Oskarżony:

HP

POSTANOWIENIE

Data: 24.9.2019 r.

[...]

[...]

Sąd odsyłający napotkał trudności przy ocenie, czy cztery europejskie nakazy dochodzeniowe (zwane dalej „END”), wydane przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym, zostały przyjęte przez właściwy organ; rozstrzygnięcie tej kwestii uzasadnia rozstrzygnięcie kolejnej kwestii związanej z tym, czy zgromadzone na mocy tych END dowody mogą zostać użyte dla celów postępowania karnego – a mianowicie ustalenia winy oskarżonego.

W zakresie, w jakim powzięto wątpliwości, czy dokonano prawidłowej transpozycji do prawa krajowego, istnieje konieczność skierowania odesłania prejudycjalnego.

Z powyższych względów sąd odsyłający

POSTANAWIA:

Skierować do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej następujące odesłanie prejudycjalne:

Okoliczności faktyczne sprawy

1. W dniu 23.2.2018 r. wszczęto postępowanie karne [...] dotyczące przestępstwa określonego w art. 108a NK – a mianowicie czynu polegającego na tym, że od 2017 r. do chwili obecnej na terytorium kraju i za granicą gromadzono i udostępniano środki finansowe, co do których wiadomo lub zakłada się, że będą one wykorzystane do przeprowadzania aktów terrorystycznych.

W toku dochodzenia zgromadzono dowody działalności HP. W dniu 15.8.2018 r. prokurator wydał cztery END dotyczące gromadzenia dowodów związanych z danymi telekomunikacyjnymi (danymi telekomunikacyjnymi i lokalizacją, zgodnie z motywem 30 dyrektywy 2014/41), które przesłano do Austrii, Szwecji, Niemiec i Belgii.

[Or. 2] Mają one wszystkie identyczne brzmienie – a mianowicie wskazano, że HP jest podejrzany o finansowanie działalności terrorystycznej, ponieważ w ramach tej działalności przeprowadził określone rozmowy z osobami przebywającymi w określonych państwach członkowskich. Złożono wskazany w art. 159a ust. 1 Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeksie postępowania karnego, zwanym dalej „NPK”, przepis ten przytoczono w pkt 4 poniżej) wniosek o ujawnienie danych telekomunikacyjnych.

We wszystkich tych nakazach wskazano, że dany END został wydany przez prokuratora Specializiranata prokuratura (wyspecjalizowanej prokuratury) i został potwierdzony przez tego prokuratora.

W ani jednym wypadku nie zwrócono się do sądu w celu dokonania oceny zgodności z prawem, konieczności i proporcjonalności tej czynności dochodzeniowej. Ocenę tę przeprowadził jedynie prokurator.

2. Otrzymano odpowiedzi od organów ze wspomnianych czterech państw, zawierające określone informacje dotyczące rozmów przeprowadzonych z aparatu telefonicznego HP i osób, na których nazwiska zarejestrowano numery telefoniczne związane z tymi rozmowami. Informacje te mają określone znaczenie dla oceny, czy HP popełnił przestępstwo.

2. Przesłano następujące odpowiedzi:

2.1 Z Austrii — przesłano odpowiedź z austriackiego ministerstwa sprawiedliwości wraz z pismem prokuratury z Wiednia, do którego załączono pismo i wnioski ze sprawozdania regionalnej dyrekcji policji w Tyrolu, wraz z

aktami – 23 stronami dotyczącymi rozmów przeprowadzonych z numeru telefonicznego wskazanego w END, w okresie od dnia 22.7.2018 r. do dnia 10.11.2018 r.

Nie przedstawiono aktu dotyczącego uznania END przyjętego przez właściwy organ austriacki.

2.2. Ze Szwecji — przesłano odpowiedź prokuratora szwedzkiego, do której załączono sprawozdanie funkcjonariusza policji zawierające określone informacje dotyczące wskazanych w END numerów telefonicznych.

Nie przedstawiono aktu dotyczącego uznania END przyjętego przez właściwy organ szwedzki.

2.3. Z Niemiec — przesłano odpowiedź niemieckiego prokuratora, do której załączono dokumenty niemieckiej policji zawierające część żądanych informacji; w piśmie prokuratora wskazano, że w odniesieniu do pozostałej części żądanych informacji niezbędne jest bardziej szczegółowe opisanie okoliczności sprawy.

Nie przedstawiono aktu dotyczącego uznania END.

[Or. 3] 2.4. Z Belgii — przesłano odpowiedź belgijskiego prokuratora, do której załączono sprawozdanie policji sądowej dotyczące posiadaczy wskazanych w END dwóch numerów telefonicznych, a także dodatkowe informacje.

Przedstawiono akt dotyczący uznania END przez sędziego śledczego.

3. W dniu 18.1.2019 r. na podstawie zgromadzonych dowodów, w tym w następstwie udzielenia odpowiedzi na wspomniane cztery END, w stosunku do HP (i jeszcze pięciu osób) podniesiono zarzuty dotyczące niezgodnego z prawem finansowania działalności terrorystycznej i uczestnictwa w grupie przestępczej finansującej taką działalność. Oskarżenie to wniesiono przed sąd w dniu 12.9.2019 r.

Sąd odsyłający powinien dokonać oceny zasadności tych zarzutów, a w tym celu niezbędne jest w pierwszej kolejności dokonanie oceny, czy zgodnie z prawem skierowano wnioski zawarte we wspomnianych czterech END, dotyczące gromadzenia dowodów związanych z danymi telekomunikacyjnymi, a także czy otrzymane dowody mogą zostać wykorzystane przez sąd przy ustalaniu okoliczności faktycznych.

Prawo krajowe

4. Nakazateľno-procesualen kodeks (NPK)

Zgodnie z art. 159a ust. 1 NPK dla celów postępowania karnego można ustalać dane telekomunikacyjne. Są to dane, ogólnie rzecz biorąc, dotyczące przeprowadzonych połączeń telefonicznych, wraz z ustaleniem daty i godziny,

lokalizacji, połączonych numerów, wykorzystanych aparatów telefonicznych i in. – bez danych dotyczących treści tych rozmów lub osób, które przeprowadziły rozmowy.

Zgodnie z art. 159a ust. 1–4 NPK w postępowaniu przygotowawczym w ramach postępowania karnego prokurator składa wniosek do sędziego odpowiedniego sądu pierwszej instancji, który jest właściwy do wydania aktu w sprawie ujawnienia danych telekomunikacyjnych. Owe dane telekomunikacyjne są udostępniane przez przedsiębiorstwa świadczące ogólnodostępne elektroniczne usługi komunikacyjne, na podstawie aktu wydanego przez sąd. Akt wydany przez prokuratora, sam w sobie, nie może skutkować ujawnieniem tych danych. Może mieć to miejsce jedynie na podstawie aktu wydanego przez sąd.

Istnieją określone wymogi dotyczące uzasadnienia zarówno wniosku prokuratora, jak i aktu sądu, w którym nakazuje się udostępnienie tych danych telekomunikacyjnych.

Artykuł 159[a] ust. 1–5 ma następujące brzmienie:

[Or. 4] „Udostępnienie danych przez przedsiębiorstwa udostępniające ogólnodostępne elektroniczne sieci lub usługi komunikacyjne

Artykuł 159a. Na wniosek sądu w postępowaniu sądowym lub na podstawie uzasadnionego postanowienia właściwego sądu pierwszej instancji wydanego na wniosek prokuratora nadzorującego postępowanie przygotowawcze przedsiębiorstwa udostępniające ogólnodostępne elektroniczne sieci lub usługi komunikacyjne przedstawiają uzyskane w toku prowadzenia przez nie działalności dane niezbędne do:

1. monitorowania i identyfikacji źródła połączenia;
2. identyfikacji kierunku połączenia;
3. identyfikacji daty, godziny i czasu trwania połączenia;
4. identyfikacji rodzaju połączenia;
5. identyfikacji końcowego elektronicznego urządzenia komunikacyjnego użytkownika lub urządzenia, które przedstawiono jako jego końcowe urządzenie;
6. ustalenia identyfikatora używanych komórek.

(2) Dane określone w ust. 1 gromadzi się, gdy jest to wymagane w celu wykrycia ciężkich przestępstw umyślnych.

(3) Wniosek prokuratora nadzorującego, o którym mowa w ust. 1, zawiera uzasadnienie i obligatoryjne wskazanie:

1. informacji dotyczących przestępstwa, którego wykrycie wymaga wykorzystania danych telekomunikacyjnych;
2. okoliczności faktycznych, na których oparty jest wniosek;
3. danych osób, w odniesieniu do których zażądano udostępnienia danych telekomunikacyjnych;
4. okresu, którego powinno dotyczyć sprawozdanie;
5. organu dochodzeniowego, któremu należy udostępnić dane.

(4) W postanowieniu, o którym mowa w ust. 1, sąd wskazuje:

1. dane, które należy wymienić w sprawozdaniu;
2. okres, który powinno obejmować sprawozdanie;
3. organ dochodzeniowy, któremu należy udostępnić dane.

(5) Okres, w odniesieniu do którego wnioskuje się i zezwala na udostępnienie danych określonych w ust. 1, nie może być dłuższy niż 6 miesięcy”.

[Or. 5]

5. Zakon za Ewropejskata zapowed za razsledwane (ustawa o europejskim nakazie dochodzeniowym, zwana dalej „ZEND”), DW nr 16/18, jest krajowym aktem prawnym transponującym dyrektywę 2014/41. Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 tej ustawy prokurator jest organem właściwym do wydania END w postępowaniu przygotowawczym. Jest to zasada ogólna, a nie przewidziano wyjątków, w których byłaby niezbędna uprzednia ocena sądu. W szczególności nie wskazano nic konkretnego w odniesieniu do wydania END dotyczącego udostępnienia danych telekomunikacyjnych. W takim wypadku ma zastosowanie reguła ogólna, a właściwym organem wydającym END jest prokurator.

Artykuł 5 ust. 1 pkt 1 ZEND ma następujące brzmienie:

„Właściwy organ wydający

Artykuł 5. (1) Europejski nakaz dochodzeniowy w Republice Bułgarii jest wydawany przez:

1. odpowiedniego prokuratora – w postępowaniu przygotowawczym;
2. odpowiedni sąd – w postępowaniu sądowym”.

6. Prawo Unii Europejskiej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, Dz.U. L 130/1 z 1.5.2014 r.

7. Pytanie prejudycjalne

Czy przepis krajowy taki jak art. 5 ust. 1 pkt 1 Zakon za Ewropejskata zapowედ za razsledwane (ustawy o europejskim nakazie dochodzeniowym) jest zgodny z art. 2 lit. c) ppkt (i) dyrektywy [Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych] oraz z zasadą równoważności, jeśli w tym art. 5 ust. 1 pkt 1 wskazano prokuratora jako organ właściwy, w postępowaniu przygotowawczym w ramach postępowania karnego, do wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego udostępnienia danych telekomunikacyjnych i informacji o lokalizacji, związanych z wiadomościami przesyłanymi na odległość – podczas gdy w identycznej sytuacji krajowej właściwym organem jest sąd?

Czy uznanie takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego przez właściwy organ w państwie wykonującym (prokuratora lub sędziego śledczego) zastępuje postanowienie sądu, wymagane zgodnie z prawem państwa wydającego nakaz?

[Or. 6] Wyjaśnienie pytań

8. W przedmiocie pytania pierwszego. Pytanie to dotyczy zakresu pojęcia właściwości – a mianowicie wyrażenia „właściwy w danej sprawie”, zawartego w art. 2 lit. c) ppkt (i), a także wyrażenia „właściwy, by nakazać gromadzenie materiału dowodowego zgodnie z prawem krajowym”, zawartego w art. 2 lit. c) ppkt (ii) zdanie pierwsze. Jeśli pojęcie to ma takie samo znaczenie w obydwu sytuacjach wskazanych w art. 2 lit. c), będzie to znaczyło, że dyrektywa odsyła do prawa krajowego w odniesieniu do oceny kwestii, który organ krajowy jest organem właściwym.

Bułgarski prawodawca w ogólnym przepisie zawartym w art. 5 ust. 1 pkt 1 ZEND wskazał prokuratora jako organ właściwy do wydania END w postępowaniu przygotowawczym; nie przewidziano szczególnej reguły dotyczącej wydania END w celu udostępnienia danych telekomunikacyjnych. A zatem to prokurator jest właściwy do wydania takiego END; podobna sytuacja ma miejsce w postępowaniu głównym.

Równocześnie w identycznym wypadku krajowym właściwym organem jest sędzia właściwego sądu pierwszej instancji, a prokurator jedynie wnosi uzasadniony wniosek do sądu.

Powstaje kwestia, czy ta właściwość do wydania END może zostać uregulowana w krajowym akcie dotyczącym transpozycji dyrektywy, czy też art. 2 lit. c)

dyrektywy odnosi się do tego organu, który ma właściwość w zakresie gromadzenia tego rodzaju dowodów w identycznym wypadku krajowym.

9. Odnośnie do zasady równoważności. Zgodnie z tą zasadą sytuacja prawna obywateli objętych zakresem stosowania prawa Unii nie może mniej korzystna od ich sytuacji w porównywanym identycznym wypadku krajowym. Czy wymóg ten zostanie naruszony, jeśli w identycznym wypadku krajowym obywatel korzysta z określonych gwarancji, a mianowicie przeprowadzanej przez sąd krajowy oceny zgodności z prawem wniosku prokuratora, który to sąd – jeśli uwzględni ów wniosek – wydaje postanowienie w sprawie ujawnienia danych telekomunikacyjnych; podczas gdy w wypadku europejskiej współpracy prawnej krajowy sąd nie przeprowadza takiej oceny. Skutkuje to obniżeniem poziomu ochrony i, w konsekwencji, naruszeniem zasady równego traktowania.

Niezbędne jest uściślenie, że gdy END w sprawie ujawnienia danych telekomunikacyjnych jest wydawany przez prokuratora, wspomniany END, sam w sobie, nie ma mocy skutkującej ujawnieniem danych telekomunikacyjnych. Niezbędny jest akt dotyczący uznania i wykonanie przez organ sądowy państwa wykonującego. Ten organ sądowy jest określany zgodnie z prawem państwa wykonującego – może nim być sąd lub prokurator. Możliwie jest [Or. 7] mianowicie oczekiwanie, iż ów organ sądowy państwa wykonującego będzie przestrzegał gwarancji przewidzianych w państwie wydającym nakaz. Tej kwestii dotyczy pytanie drugie.

W przedmiocie pytania drugiego

10. Pytanie to dotyczy kwestii, czy uznanie przez właściwy organ w państwie wykonującym może zastąpić postanowienie sądu – wymagane zgodnie z prawem krajowym. Innymi słowy, jeśli gromadzenie danych telekomunikacyjnych odnosi się do operatora telekomunikacyjnego, który świadczy usługi w innym państwie członkowskim, czy bułgarski prokurator może sam wydać END dotyczący ujawnienia tych danych telekomunikacyjnych i przesłać go do właściwego organu tego drugiego państwa członkowskiego w celu przeprowadzenia oceny zgodnie z prawem obcym – analogicznej do oceny, jaką przeprowadza się zgodnie z art. 159a NPK; odpowiednio nie jest niezbędne, by w pierwszej kolejności bułgarski prokurator wniósł taki wniosek przed bułgarski sąd w celu przeprowadzenia oceny określonej w art. 159a NPK i, na wypadek uwzględnienia tego wniosku, wydania odpowiedniego END.
11. Jest bezsporne, że każdy operator telekomunikacyjny może zostać zobowiązany do ujawnienia danych telekomunikacyjnych na podstawie aktu organu sądowego właściwego na terytorium, na którym prowadzi działalność ów operator, lecz nie na podstawie aktu obcego organu sądowego, który nie ma odpowiedniej właściwości terytorialnej. Z tego względu akt odpowiedniego obcego organu sądowego dotyczący uznania i wykonania nakazu jest niezbędny w ramach tego aspektu technicznego. Zadaje się pytanie, czy akt ten może odpowiednio zastąpić

owe gwarancje prawne chroniące przestrzeganie zasady zgodności z prawem i nienaruszalności praw jednostki?

Innymi słowy, czy gwarancje te, które są realizowane przez bułgarski sąd przy ocenie wniosku o ujawnienie danych telekomunikacyjnych złożonego przez bułgarskiego prokuratora w bułgarskiej sprawie karnej, mogą odpowiednio zostać zastąpione oceną, jaką zgodnie z dyrektywą powinien przeprowadzić obcy wykonujący organ sądowy?

Czy dyrektywa nakłada na organ wykonujący nakaz obowiązek przeprowadzenia kontroli, jaką powinien przeprowadzić sąd określony w art. 159a NPK?

12. Czy sam wymóg przeprowadzenia takiej kontroli przez organ wykonujący nakaz jest zgodny z zasadą uznawania i wykonywania obcych aktów sądowych – art. 1 ust. 2 i motyw 38 dyrektywy?

[Or. 8] A mianowicie zasada ta zakłada istnienie już prawomocnego obcego aktu sądowego, co do którego domniemywa się, iż jest on zgodny z prawem, i który co do zasady należy wykonać. Czy zasada ta jest zgodna z oczekiwaniem, by organ wykonujący nakaz, po tym gdy skierowano do niego wniosek obcego organu sądowego, dopiero teraz badał zgodność tego wniosku z prawem – które to badanie organ ten przeprowadza w czysto krajowej sytuacji? I jeśli sam oceni, że należy uwzględnić ów wniosek, by wydał akt dotyczący gromadzenia danych telekomunikacyjnych.

13. Uprawnienia wykonującego organu sądowego uregulowano w dyrektywie. W art. 2 lit. d) określono organ wykonujący nakaz jako uznający END i zapewniający jego wykonanie. Nie przewidziano obowiązku przeprowadzenia kontroli dotyczącej zasadniczej, pierwotnej zgodności z prawem czynności dochodzeniowej.

Przeciwnie, to organ wydający nakaz powinien przeprowadzić w pełnym zakresie ocenę zgodności z prawem – art. 6 ust.1 i 2, motyw 11; kontrola przeprowadzana przez organ wykonujący nakaz jest uzupełniająca i incydentalna, o całkiem odmiennym charakterze – a mianowicie czy w prawie krajowym państwa wykonującego nie istnieje przeszkoda dla wykonania nakazu – art. 6 ust. 3, motyw 10.

14. W tym rozumieniu sformułowano także art. 9 ust. 1, który co do zasady wymaga od organu wykonującego uznania END bez dodatkowych formalności – tak jak gdyby rozpatrywał prawomocny akt krajowy. Powyższe zakłada, że END, sam w sobie, jeszcze w chwili sporządzenia i przesłania go, powinien zostać wydany przy przestrzeganiu niezbędnych gwarancji związanych z istotą czynności dochodzeniowej. Powyższe nie zakłada wydania END bez przestrzegania tych gwarancji, z oczekiwaniem, że to organ wykonujący nakaz je zrealizuje.
15. W tym rozumieniu sformułowano także art. 9 ust. 3, zgodnie z którym END nie jest rozpatrywany, lecz zwraca się go, gdy nie został wydany przez właściwy

organ. A mianowicie nie można oczekiwać, by organ wykonujący nakaz przeprowadził czynności związane z wydaniem END – a w szczególności by zatwierdził akt dotyczący przeprowadzenia czynności dochodzeniowej w ramach przewidzianych gwarancji zgodności z prawem.

16. Czy aspekt techniczny, wskazany w pkt 11 zdanie 2 powyżej, powinien mieć pierwszeństwo? To jest czy wyłącznie ze względu na to, że operator telekomunikacyjny prowadzi działalność na terytorium podlegającym innej jurysdykcji, gwarancji tych powinien udzielić organ sądowy [Or. 9] państwa wykonującego nakaz – pomimo że co do zasady nie ma on właściwości do przeprowadzenia jakiegokolwiek kontroli sądowej w odniesieniu do aktów prokuratora z innego państwa członkowskiego?
17. Istnieje kolizja między zasadą terytorialną (zezwolenie powinien wydać organ sądowy, na którego terytorium prowadzi działalność operator telekomunikacyjny) a suwerennością państwa (organ sądowy danego państwa członkowskiego nie może kontrolować aktu prokuratora z innego państwa członkowskiego).
18. Ponownie ma zastosowanie zasada równoważności. Gdyby przyjąć rozwiązanie prawne określone w art. 5 ust. 1 pkt 1 ZEND, okaże się, że w wypadku krajowym zezwolenia udziela sąd, zgodnie z prawem krajowym; przeciwnie, w wypadku międzynarodowej współpracy prawnej zezwolenia udziela obcy organ sądowy, którym może być sąd lub prokurator, a zezwolenia tego udziela się lub odmawia się go na podstawie ich prawa krajowego. Powyższe zakłada szerokie spektrum różnego traktowania, co w części – nieuchronnie – będzie prowadzić do zmniejszenia gwarancji w porównaniu z identycznym wypadkiem krajowym.

[...]